Lina Mickutė
Birutė Bikelytė

Iliustruota Vaižganto gyvenimo ir kūrybos istorija

VAIŠINGAS KITAIP?!
↘
VAIŽGANTAS

Studijų metai

1888–1893

Jei kiekviena tauta, nors ir nedaug temananti apie savo galybę, gali palikti savo kalbą, vartodama jų literatūroje, kaip Dievo duotą dalį, – ką gi besakyti apie lietuvių kalbą, kuri, sulyginus su kitomis, yra tikras milžinas, kurią tiesiai galime pavadinti visų mums žinomųjų kalbų sanskritu, kuri nuo šiolei ne vien lietuvių tautai, tikiuos, būsianti būtinai reikalinga Europos ir ne Europos šviesiųjų genčių mokslams.

Juozapas iš Popšutės
Lietuviškos kalbos svarbumas iš moksliško atžvilgio, Žemaičių ir Lietuvos apžvalga, Raštai, V tomas

1888 M.

BERTA BENC ĮVEIKIA PIRMĄJĄ KELIONĘ AUTOMOBILIU.

TAPYTOJAS VINCENTAS VAN GOGAS NUSIPJAUNA AUSĮ.

LIETUVOJE STIPRĖJA TAUTINIS PASIPRIEŠINIMAS PRIEŠ LIETUVIŠKOS SPAUDOS DRAUDIMĄ.

JUOZAS ĮSTOJA Į KAUNO KUNIGŲ SEMINARIJĄ.

Per stojamąjį egzaminą į seminariją būsimas kunigas, paprašytas garsiai paskaityt lotynišką tekstą, atsisako. Jaunuolis žino, kad komisija, išgirdusi jo netaisyklingą tartį, supras, kad jis lotyniškai ne tik nemoka, bet ir nenutuokia, ką skaitąs. Į seminariją Juozas patenka pasinaudodamas suteikta teise nelaikyti stojamųjų egzaminų.

Prasidėjus mokslo metams, jaunajam klierikui ir jo bendramoksliams didžiausiu iššūkiu tampa lotynų kalba. Vieną vakarą bandydamas lotyniškai skaityti istorijos vadovėlį, Juozas girdi kambario draugą po nosimi murmant, jog bėgti iš seminarijos ruošiasi dėl tos nelemtos dievų kalbos.

18–24 metai

Neilgai trukus užsispyręs jaunuolis lotyniškai jau skaito knygas. O dar pramokęs lenkiškai, pasineria į grožinės literatūros pasaulį. Šis būsimą kunigą traukia labiau nei religiniai mokslai.

Dar gimnazijoje supratęs lietuvių kalbos svarbą, Juozukas tobulina savo rašymo stilių versdamas į gimtąją kalbą L. Tolstojaus ir A. Puškino kūrinius. Pastangos atsiperka su kaupu. Iš 150 klierikų jaunasis Tumas išrenkamas padėti rengiant lietuvišką maldaknygę.

Karštai įsidiskutavusiam jaunuolių būriui apie vakaro pabaigą primena tik vis per anksti suskambantis varpelis. Šie slapti susitikimai išauga į Lietuvos mylėtojų draugiją su detaliai aprašyta jos veiklos programa. Tačiau kažkuriam seminaristui įsibaiminus, kad dėl tos rašytinės programos visiems gali baigtis liūdnai, vienbalsiai nusprendžiama įsteigti kitą.

Vienas dievobaimingas draugijos narys labai žavisi šv. Kazimieru. Sužinojęs, kad iš šventojo kapo planuojama paimti jo kaulų relikvijoms, nieko nelaukdamas jaunuolis išvyksta į Vilnių.

Nesitverdamas džiaugsmu jis kryželiais apdalina dešimt bičiulių – draugijos narių. Tikėdamas Šventuoju Lietuvos globėju jaunuolis iškilmingai paskelbia: „Mūsų draugija teesie Šv. Kazimiero draugija!“

Seminarijos inspektorius, nutuokdamas apie slaptą draugiją, vieną dieną susikviečia įtariamuosius į salę ir bando įkrėsti jiems į galvas, kuri meilė tėvynei eina koja kojon su religija, o kuri jai priešgyniauja.

1888–1893

Juozo ir jo draugų idėjas dažnai stabdo ne tik seminarijos vyresnybė, bet ir pajamų stygius. Žinia apie jaunųjų klierikų norą dirbti Lietuvai pasklinda už seminarijos sienų. Jaunuosius tautos šauklius pakviečia rengti lietuviškų tekstų naujam laikraščiui „Žemaičių ir Lietuvos apžvalga“. Jau antrajame savo straipsnyje Juozapas iš Popšutės rašo, kad neužtenka vaikams tik maldų išmokti, reikia skiepyti meilę tėvynei, „...nes Dievas tą meilę įkvėpė į širdį...“

Žemaičių ir Lietuvos
APŽVALGA,
Parmaina.

Jaunojo Tumo tautinę veiklą ir mokslus pristabdo sušlubavusi sveikata. Nebaigęs antro kurso Juozukas atgauti jėgų grįžta į gimtinę. Kasdieniai darbai ir išvykos po apylinkes gryname ore ligonį kaipmat pastato ant kojų.

18–24 metai

Baigiamieji paskutinių kursų Juozo rašiniai įvertinami aukščiausiais pažymiais. Savikritiškas jaunuolis yra nepatenkintas savo darbais ir grįžęs į seminariją nusprendžia susitelkti tik į mokslus, o publicistinę veiklą pristabdyti.

1893 m. būdamas dvidešimt ketverių Juozas Tumas sėkmingai užbaigia mokslus seminarijoje ir yra įšventinamas į kunigus.

1895 m. MOSĖDIS

II paskyrimas Mosėdžio vikaru. Paties prašymu pargrąžintas iš Latvijos į tėvynę.

1898 m. KULIAI

III paskyrimas – po nuosprendžio broliams Tumams draudžiamos spaudos gabenimo byloje Juozas atkeliamas vikaru į Kulius, netoli sienos su Prūsija. Pasienyje susipažįsta su ūkininku ir šis padeda gabenti knygas, o per sieną pervežtą literatūrą slepia klebonijoje, čia paskirsto knygnešiams ir tie išgabena po Lietuvą.

1901 m. MICAIČIAI

IV paskyrimas – neteisingai apskųstas dėl straipsnio prieš katalikų geradarį iškeliamas kuratu į Micaičius.

1902 m. VADAKČIAI

V paskyrimas – Micaičių klebonui užkliuvęs dėl tautinės veiklos ir labdaringos iniciatyvos perkeliamas kuratu į Vadakčiukus.

1905 m. SIDABRAVAS

VI paskyrimas – už Lietuvių krikščionių demokratų susivienijimo kuopos įkūrimą iškeldinamas filialistu į Sidabravą.

1906 m. STAKIAI

VII paskyrimas – vos tris mėnesius išbuvęs Sidabrave dėl gandų, kaip Juozą pats caras medaliu apdovanojęs, kunigas Tumas iškraustomas į Pamituvio Stakius.

1907 m. VILNIUS

VIII paskyrimas – Vaižgantas kaip kunigų atstovas deleguojamas į Vilnių „Vilniaus žinių“ redaguoti. Čia įsitraukia į įvairių draugijų veiklą, sustojus „Vilniaus žinioms“, pradeda darbuotis „Viltyje“.

1911 m. LAIŽUVA

IX paskyrimas – lenkų kunigų apšmeižtas, J. Tumas pasitraukia iš „Vilties“ redakcijos ir vyksta klebonauti į Laižuvą.

1914 m. RYGA

Pakviestas redaguoti lietuvių laikraščio „Rygos garsas“, Vaižgantas persikrausto į Rygą.

1915 m. PETRAPILIS

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui atvyksta į Petrapilį rinkti lėšų kare nukentėjusiems tautiečiams.

1917 m. STOKHOLMAS

Išvyksta į antrąją Lietuvių Stokholmo konferenciją ir įstringa laukdamas leidimo grįžti į Lietuvą. Tikėdamas, kad dirbant laikas greičiau eina, Vaižgantas pasineria į prisiminimus apie išsvajotą tėvynę ir suguldo juos „Pragiedruliuose“.

1918 m. VILNIUS

Po varginančios kelionės per Daniją ir Vokietiją, Kaune gavęs vyskupo leidimą vykti į Vilnių, Juozas vėl įvykių sūkuryje – Gedimino sostinėje.

1920 m. KAUNAS

Lenkams okupavus Vilniaus kraštą, Juozas Tumas, Antano Smetonos pakviestas redaguoti „Tautos“ laikraščio, grįžta į savo studijų miestą Kauną. Čia aktyviai įsitraukia į politinį ir kultūrinį gyvenimą, dėsto lietuvių literatūrą universitete ir klebonauja Vytauto Didžiojo bažnyčioje.

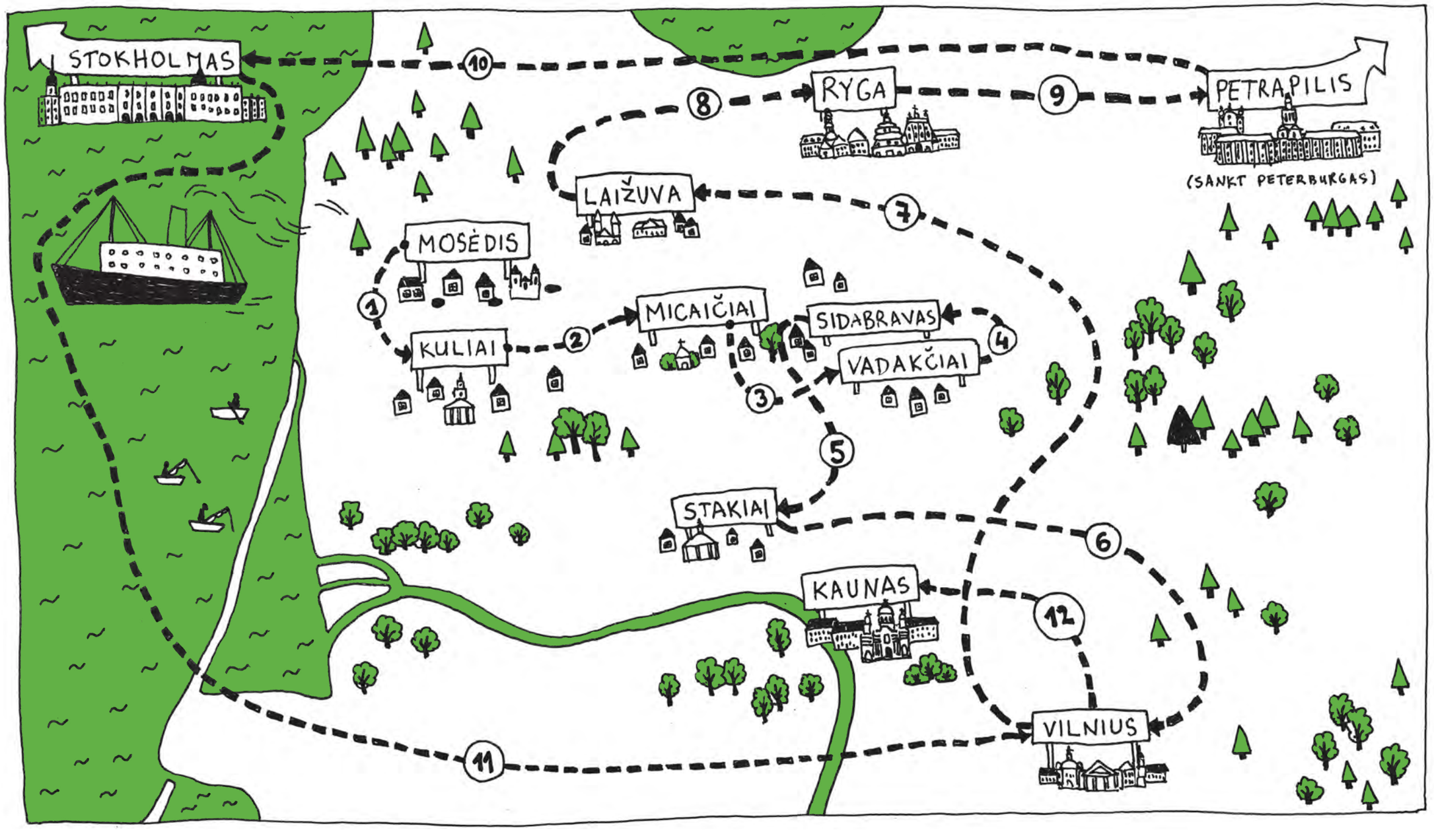
STOKHOLMAS
RYGA
PETRAPILIS
(SANKT PETERBURGAS)
LAIŽUVA
MOSĖDIS
KULIAI
MICAIČIAI
SIDABRAVAS
VADAKČIAI
STAKIAI
KAUNAS
VILNIUS
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

1869 — MALEIŠIŲ KAIME, SVĖDASŲ VALSČIUJE, GIMSTA JUOZAS TUMAS

1888 — ĮSTOJA Į ŽEMAIČIŲ KUNIGŲ SEMINARIJĄ KAUNE

1890 — BENDRADARBIAUJA KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS ŽURNALE „ŽEMAIČIŲ IR LIETUVOS APŽVALGA“

1893 — ĮŠVENTINAMAS Į KUNIGUS

1894 — PIRMAS PASKYRIMAS VIKARU Į MINTAUJĄ (JELGAVĄ)

1895 — PRADEDA PASIRAŠINĖTI VAIŽGANTO SLAPYVARDŽIU

1896 — PIRMASIS TĖVYNĖS „SARGO“ NUMERIS

1918 — PIRMASIS „PRAGIEDRULIŲ“ LEIDIMAS

1920 — PASKIRTAS VYTAUTO DIDŽIOJO BAŽNYČIOS REKTORIUMI KAUNE

1922 — PRADEDA SKAITYTI PASKAITAS LIETUVOS UNIVERSITETE

1928 — LDK GEDIMINO III LAIPSNIO ORDINAS

1929 — PIRMASIS „DĖDŽIŲ IR DĖDIENIŲ“ LEIDIMAS

1930 — NEKROLOGAS KAUKUI

1932 — VYTAUTO DIDŽIOJO II LAIPSNIO ORDINAS

1933 — PASKUTINĮ ATODŪSĮ KANAUNINKAS JUOZAS TUMAS-VAIŽGANTAS IŠLEIDŽIA KLIMŲ VILOJE KAUNE

J. TUMAS MOKYKLOJE 1886 M. (1 EIL. 3 IŠ KAIRĖS)

VAIŽGANTAS PARYŽIUJE, 1926 M.

VAIŽGANTAS DARBO KAMBARYJE

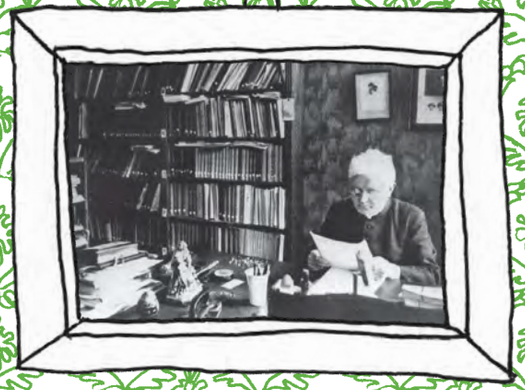

VAIŽGANTAS SU ŠUNELIU KAUKU, 1928 M.

Vaižganto kūriniai, kuriuos galima rasti bibliotekose ar knygynuose ir perskaityti

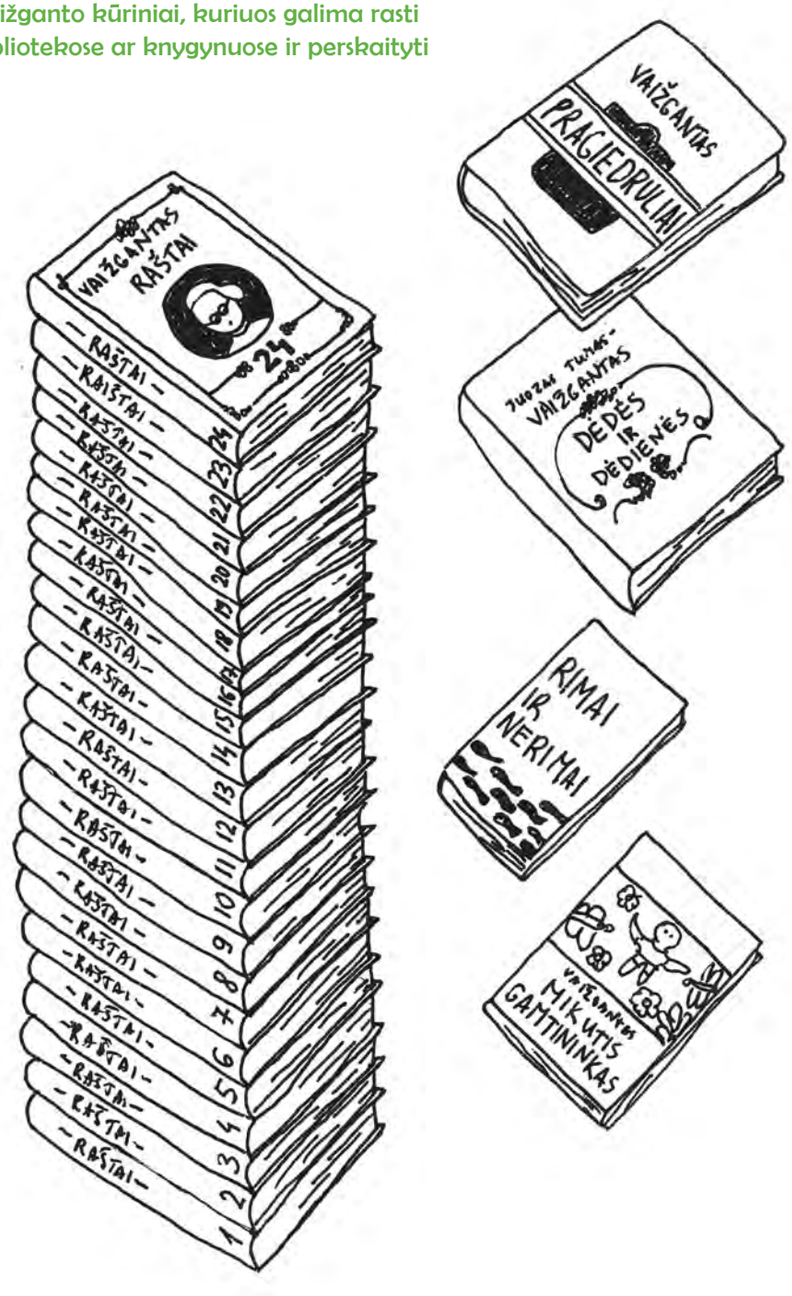

Daugiau apie Vaižgantą

Knygose

Aleksandras Merkelis
Juozas Tumas Vaižgantas

Aldona Vaitiekūnienė
Vaižgantas

Algimantas Radzevičius
Vaižgantas lietuvių prozos kryžkelėse

Alfas Pakėnas
Neužmirštamas Vaižgantas

Vytautas Bagdonas
Nusilenkime Vaižganto žemei

Vytautas Bagdonas
Tumų Juozuko vaikystės pasaka

Nijolė Lietuvninkaitė
Skaitantis Vaižgantas

Jurgita Žana Raškevičiūtė,
Aistė Kučinskienė
Iš širdies ir tikru reikalu...
Juozo Tumo Vaižganto šeimyninė korespondencija

Muziejuose

Juozo Tumo-Vaižganto butas-muziejus

Juozo Tumo-Vaižganto ir knygnešių muziejus

Svėdasų krašto (J. Tumo-Vaižganto) muziejus

Įrašuose

Filmas *Tumo kodeksas*

ŽODYNĖLIS

Arkivýskupas – katalikų dvasininko laipsnis ir pareigybė, vyresnysis vyskupas.

Dekãnas – vyskupo vikaro (pavaduotojo) pareigas atliekantis vyskupo skiriamas kunigas, vadovaujantis Katalikų Bažnyčios apskrities vikariatui (dekanatui).

Filialìstas – katalikų neparapinės bažnyčios, priklausančios parapinei bažnyčiai, rektorius.

Kardinõlas – katalikų dvasininkas, rangu žemesnis už popiežių.

Klebõnas – katalikų kunigas, jam skirtos parapijos valdytojas.

Kliẽrikas – katalikų kunigų seminarijos auklėtinis, besirengiąs priimti kunigystės šventimus.

Kùnigas – tarpininkas tarp tikinčiųjų ir Dievo, priėmęs antrą Kunigystės sakramento laipsnį, vyskupo bendradarbis, skiriamas į kurią nors vyskupiją.

Kurãtas – katalikų bažnyčios parapijos klebonas.

Metropolìtas – katalikų ir stačiatikių vyskupas, vadovaujantis metropolijai, ir savo tiesiogiai valdomos vyskupijos arkivyskupas.

Pópiežius – Katalikų Bažnyčios ir Vatikano valstybės vadovas.

Rèktorius – kunigas, reziduojantis prie neparapinės bažnyčios.

Vikãras – Katalikų Bažnyčios dvasininkas, atliekantis įvairaus rango padėjėjo funkcijas.

Výskupas – krikščionių dvasininkas, turintis aukščiausio laipsnio šventimus ir aukščiausią valdžią vyskupijoje.

Leidinyje iliustracijoms panaudotos nuotraukos yra iš:

Maironio lietuvių literatūros muziejaus, p. 7, 11, 38 (viršuje), 41 (apačioje), 42 (kairėje), 49, 52, 58 (dešinėje), 59;
Aleksandro Merkelio knygos *Juozas Tumas Vaižgantas*, p. 13, 19, 39, 58 (kairėje);
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, p. 17, 23, 29, 35, 36, 38 (apačioje), 40 (viršuje), 44 (apačioje);
Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus, p. 26;
Lietuvos nacionalinio muziejaus, p. 40 (apačioje);
LMA Vrublevskių bibliotekos, p. 41 (kairėje);
Internet archive, p. 41 (dešinėje);
Lietuvos albumo, p. 42 (dešinėje).

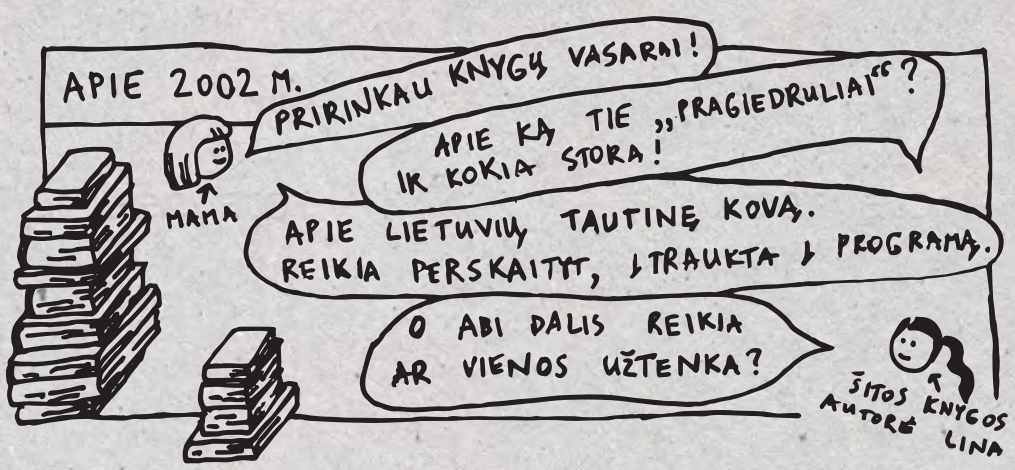

Knygoje „Iliustruota Vaižganto gyvenimo ir kūrybos istorija“ teksto autorė Lina Mickutė kartu su dailininke Birute Bikelyte pasakoja apie vieno reikšmingiausio lietuvių rašytojo – Vaižganto, t. y. Juozo Tumo (1869–1933), gyvenimą ir kūrybą.

Išskirtiniais literatūriniais gabumais pasižymėjęs berniukas pasirenka kunigo kelią. Būsimas dvasininkas dar po seminarijos skliautais pradeda sėkmingą publicisto karjerą viename didžiausių slaptų laikraščių. Nuo jaunų dienų dėl tautinės veiklos Bažnyčios vadovybei kliūvantis jaunasis tautos šauklys mėtomas iš vienos parapijos į kitą, visą gyvenimą jaučiasi kaip tremtyje. Tai ne tik nesustabdo Juozo Tumo kovos už Lietuvos spaudos laisvę, o vėliau – ir valstybingumą, bet dovanoja draugystę su pirmuoju Lietuvos prezidentu Antanu Smetona, kurį tenka vaduoti iš kalėjimo ir pačiam gauti namų arešto, kelionę per Atlanto vandenyną į Niujorką, ne vieną ordiną ir produktyviausio lietuvių literato titulą istorijoje.

KNYGA SKIRTA VISIEMS:

1. VAIKAMS, KURIEMS MOKYKLOJE JAU REIKIA SKAITYTI VAIŽGANTĄ.
2. TĖVELIAMS, KURIE VAIŽGANTO KŪRINIŲ VAIKAMS PARŪPINS VASAROS ATOSTOGOMS.
3. IR VISIEMS KITIEMS, KURIE JO KNYGAS JAU PERSKAITĘ, O GAL TIK DABAR PRISILIES PRIE VAIŽGANTO KŪRYBOS.

ISBN 978-609-8288-03-2
9 786098 288032 >